

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven. Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 krajcár.</p>	<p>Az előfizetést és hirdetést pénzes a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Bartha Béla dr. jogtanárhoz (Nagy-Csapó-utca 396.) intézendők.</p>
---	---	---

Ügyeink-, bajainkról s azok orvoslási módjáról.*

Írta: *dr. Hajnal István*, a békés-bánati ev. ref. egyházmegye világi tanácsbírája.

I.

Az 1896. év augusztus havában méltóságos gróf Ráday Gedeon úr, a békés-bánati ev. ref. egyházmegye nagyérdemű gondnoka, három kérdést intézett hozzám, melyekre leplezetlen, őszinte választ, vélemény-nyilvánítást kívánt, mit nagy örömmel teljesítettem. Szerény dolgozatomat közöltem egy pár nagytekintélyű egyházi férfi barátom- és ismerősömmel is, kik annak nyilvánosságra hozatalát ajánlották. Ezen tisztelt férfiak biztatása folytán, a nagytisztelű szerkesztő úr becses engedelmeiből, átadom a nyilvánosságnak az elém tűzött harmadik kérdésre adott válaszomat, — kevés, a dolog lényegét nem érintő módosítással s egy pár bővítéssel. A két első kérdés a békési egyház ügyeire vonatkozóan: munkálatom ezen részének közlését ez idő szükségesnek nem tartom.

Szerény munkálatomnak a nyilvánosság elé terjesztendő része a következő:

Harmadik és legnehezebb kérdése hozzám Méltóságodnak ez: *mi a nézetem a vallásos érzés hanyatlása, az egyház iránti közönység elleni óvszereink, teendőink s általában a jövő munkájára nézve?*

Nagyszerű kérdés, mely legjobbaink, legkitünőbbjeink szívét, lelkét, teljes jóakarátát és

* Lapunk minden olvasójának a figyelmét felhívjuk e rendkívül érdekes, nagy bölcseséggel megírt s közéletünk egyik legkitünőbb világi tagjának a tollából kikerült cikksorozatára. Itt a munkának csak egyrésze közöltek ugyan, de annyira magvas és tanulságos ez, hogy belőle mindenki tanulhat s a munka meg nem jelenhető részeire is e részből következtetést vonhat. Egyébiránt mi szerencsések valánk a többi részt is átolvasni, s mondhatjuk: remek ez a maga egészében is. Csak azt sajnáljuk, hogy a másik két rész helyi és személyi kényes vonatkozásai miatt éppen a tudós szerző véleménye szerint is az olvasó nagy közönységnek át nem adható. Reméljük azonban, hogy majd valamikor a jövőben e részek is nyilvánosságra jöhetnek. Szerk.

tudását — eddig legalább — kevés eredménnyel foglalkoztatja. És én sokkal csekélyebb egyén vagyok, mintsem azt remélhetném, hogy szerény vélekedésem ezen nagy kérdés megoldását csak egy parányit is elősegéli.

De, mert méltóságod, kit legjobbaink közé méltán számít a Magyar Protestáns Egyház, kívánni méltóztatik az én leplezetlen véleményemet: lehetetlen az igen megtisztelő felhívást válasz nélkül hagynom. Érjen az annyit, a mennyit érhet.

Nem felejtettem el, mit a közelebbi ev. ref. Zsinat alkalmával méltóztatott tréfából mondani, hogy én vagyok a *Zsinat poétája*; valamint azt sem, mit H.-M.-Vásárhelyen a múlt évben mondott Méltóságod, hogy *mi ketten nem a mai világból valók vagyunk*. Igaz, Méltóságos úr! hogy én mint törvényhozó, de mint kormányzó-testületi tag is, ideális álláspontra szeretek emelkedni s úgy szeretek, vagy szeretnék intézkedni, hogy azon magaslatra, vagy legalább a felé emeljem az embert, és nem tartom elegendőnek, ha a magasabb rendeltetésű hatóságok, testületek, csak a mocsarak kerülgetésével, a ruházatunkra ragadt sár letisztogatásával, az emberi gyarlóságok, tökéletlenségek és hibák úgy a hogy helyrehozásával, simogatásával, palástolásával foglalkoznak. Én az embert, az *Isten képére teremtett embert* nem kevesebb hibával bírónak, hanem *alkotójához* méltónak szeretném látni s intézkedéseimet úgy kívánnám tenni, hogy azok által ezen ideális cél eléressék, vagy legalább megközelíttessék. Ha poéta vagyok s nem a mai világba való vagyok: nem tehetek róla; de szépet és jót akarok, annyi bizonyos.

Ezek után áttérek tárgyamra.

Ha valamely betegséget meg akarunk gyógyítani: annak okait, legmélyebben rejlő okait kell felkeresnünk s akkor nem lesz nehéz a megfelelő gyógyszert is megtalálni, csak hogy

annak nyújtásától ne tartóztasson vissza bennünket esetleg *nagyon keserű ize*, vagy nem *épen kellemes szaga* és ha csak *fájdalmas műtétel* s egy *megromlott tag eltávolítása* árán menthető meg a beteg élete: azt is végre kell hajtani, kellő szakértelemmel, nagy vigyázattal és kimélettel.

Vizsgáljuk tehát az egyházunkban mutatkozó betegség, a vallásos érzés hiányának, az Egyház iránti közönyösségnek okait.

Méltóságod, hozzám intézett becses levelében, nem az egyházpolitikai új törvényeket tartja a baj okának. Teljesen osztom Méltóságod nézetét s az új törvényeket, melyeket minden felvilágosodott, embertársait igazán szerető embernek csak helyeselni kell s melyek, annyi oktalan és szivtelen izgatás dacára, országszerte minden rázkódás nélkül mentek át a gyakorlati életbe, legtávolabbról sem tartom a bajok okaiul.

Hol rejlenek hát az okok?

Mivel az ember először is állampolgár s azután egyháztag: vizsgáljuk meg elsőben is azt, hogy nálunk *minő körülmények hatnak az emberre, mint állampolgárra s azok folytán, hogy fejlődik az ember szíve, lelke és minden érzése.*

Alkotmányos államunkban legnagyobb, legfontosabb esemény az országos képviselőválasztás. S miként történik ez?

Fájdalom, azt látjuk, hogy *tiszta választás*, mint az Irányi Dániel volt Békésen, alig van az országban s mai nap nyíltan beszéli mindenki, hogy ebben és abban a választókerületben ennyibe, vagy annyiba kerül a mandatum. A mai választások legtöbbször pénzrel, elmetompító itallal s — mi ezeknél sokkal rosszabb — teljesülhetlen vágyakat keltő ígéretekkel, kitünő egyének és intézmények sárral dobálásával, nagyon is szokásos a nép erkölcsét megmértelyezni, a fennálló törvényes hatalom és rend iránti bizalmát, tiszteletét megrendíteni, megsemmisíteni csak hogy a dicsőség a nemzet képviselőjének, törvényhozójának lenni, elérhető legyen.

Nem hallgathatom itt el, hogy többé-kevésbé így történik az országban minden választás. Megyebizottsági tag, községi képviselő, gyógyszerész, falusi irnok, de még bakter vagy harangozóválasztásnál is első a magas politika, azután előfordul a korteskedés minden neme, a nem igaz mondáson kezdve, a befúvarozás, etetés és itatáson keresztül. Majd összeül az országgyűlés s megtörténik, hogy kétségbevonhatatlanul törvényellenes képviselőválasztás igazoltnak jelentetik ki. Az országgyűlési tárgyalás folyik, sok bölcs törvényt hoznak; de kérdem, csak olyan törvények

hozhatnak-e, melyek megvédik alkotmányos jogainkat, — megfelelnek az oly nagyon hangoztatott szabadság, egyenlőség, testvériség elvének s melyeknek nincs más céljuk, mint a Haza jóvoltának, előmenetelének munkálása?

Az országgyűlési tárgyalás igen gyakran oly módon folyik, mely legkevésbé sem emeli a törvény és tényleges hatalom tekintélyét; ellenkezőleg, sokaknál méltán azon meggyőződést kelti fel, hogy ha szabad a törvényhozóknak a törvény végrehajtóival, az ország kormányzóival olyan hangon beszélni: miért ne volna az szabad — az egyenlőség korszakában — más adózó polgárnak is. A jó olcsóért megváltott italmérségi jognak hallatlan magas árért bérbeadása folytán túlságosan megszorított köresek egészségrontó italai s csaknem mindannyinak titkos bordélyhelyei, vagyonosabb, értelmesebb, megelégedettebb polgárokat nevelnek-e, s hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a családi élet boldogabbá, a jövő nemzedék vallásosabbá, erkölcsösebbé legyen. Helyes-e az, hogy az élelmi szerek elárúsítására nézve megvan a vasárnapi munkaszünet, de az állami rosz szivar, dohány és bélyeg elárúsításának nincs szünete stb. stb.

Kétségtelen, hogy ma a politika uralja a helyzetet. A pártok igen élesen állanak egymással szemben; a pártszenvédély csaknem embergyűlöletté fajult; minden, de minden politikai pártszempontból ítélteik meg s igen sok gyarlóságot, gyengeséget, hibát és törvényteleniséget is elnéz *mindegyik párt hiveinek*. Milyen erkölcsök és jellemek képződjenek ily körülmények között?! Mit mondjak a törvények és szabályrendeletek végrehajtásáról? Azt hiszem, sokan tudnának arra példát mondani, hogy nem mindenkor mérnek egyenlő mértékkel minden rendű és rangú polgárnak. Én csak egy esetet mondok el. A közelebbi éjjelek egyikén egy kis városi kávéház előtt úri emberekből álló társaság zene mellett igen hangosan mulatott reggelig, kurjongatásaikkal nem hagyván aludni a piactéren levő házak lakóit. Egy ilyen nem alvó úri ember hallotta, midőn — ablaka alatt — egy fiatal földmives ember mondta a másoknak: ha mi úgy tennénk, mint az urak a kávéház előtt, régen bezártak volna bennünket a dutyiba. És igaza van. Hangoztathatjuk azután az egyenlőséget, bizony azt mondja rá a felvilágosodottabb ember, hogy hazudunk.

Azt is tapasztaljuk, hogy kivéve az adózási, katonai, vadászati s talán még a állategészségügyi törvényt: egyetlen törvényünk sincs kellő szigorral végrehajtva, a mi igen könnyen azon felfogásra vezethet, hogy a törvényeket nem azért hozzák, mintha azokat meg is kellene tartani.

Számtalanszor látjuk, hogy azok, kiknek nagy hangú szavak, szépen csengő beszéd s tetszetős ígéretek által sikerült a választó polgárságot megnyerni s vállain felemelkedni: nem a nép javára, hanem önző célok elérésére használják fel állásukat, hanyagul teljesítik kötelességüket s kártyára, állati szenvedélyeik kielégítésére fecselek el a népnek keservesen befizetett filléreit.

Példákból tudjuk, hogy a hanyag és rosz tisztviselőtől igen nehéz megszabadítani a közönséget; a csalók és sikkasztók pedig — a modern igazságszolgáltatás humanismusa folytán — teljes kényelemben élnek a börtönben napjaikat, — mert gondosan vigyáznak reájok — gyakran olyanok, kik nemsokára sikkasztásért fejbe lövik magukat, hogy hajok szála se görbüljön meg s becses egészségükben kárt ne szenvedjenek; míg a megcsalt és kifosztott ember éljen úgy, a hogy tud, mindenek felett pedig fizesse adóját s az elsikkasztott összeg visszafizetésére szolgáló pótdókját pontosan. És kérдем, hogy nálunk mindenki csak tisztességes, törvényes, közjóra irányuló munkájáért fogad-e el jutalmat s megkapja-e a munkás mindenkor megérdemelt bérért?

Az is kétségen kívüli, hogy a gazdaság mindenkor tisztességet ad az embernek; a gyorsan gyűlt vagyon eredetét azonban nem keresik s azzal is ritkán törődik valaki, hogy a jövedelmét fölülmúlóan költekező honnan fedezi nagy úri kiadásait s ez gyakran csak akkor tudódik ki, midőn az irigyelt úri ember, mint közönséges tolvaj, börtönbe kerül.

Nem vagyok azonban oly elfogult, hogy az árnyék mellett meg ne lássam a fényt is s elismerem, hogy államunk, mint a társadalom is igen tiszteletre méltó munkásságot fejt ki, a tiszta erkölcs, igaz tudomány s a jó cselekedetek ápolása, fejlesztése, megkedveltetése körül is és én nem is esem kétségbe az emberiség jövője felett; csak miután nagyon, de nagyon sok helyen rothadt állapotokat s ezeknek gyökeres orvoslására kevés igyekezetet látok, azt nem hiszem, hogy a jobb kor simán, minden rázkódás nélkül érkezzen el.

Azt el kell ismerni, hogy a corruptio nagy mindenütt, de különösen a műveltebb, az előrehaladott kor által oly bőv mértékben kínált kényelmet s élvezetet megszerezni s az azzal telt poharat fenéig kiüríteni vágyakozó intelligens osztálynál s bizony nem kell csudálkoznunk, ha az egyszerűbb, kevésbé művelt, de már gondolkozni és ítélni tudó nép egy része azt mondja, ha te úgy, én is úgy s követi a példát; a másik része elégületlen a helyzettel, vágyik tisztább, jobb levegő után s vagy a valláshoz fordul vigaszért s lesz előbb kegyeskedő, majd

vakbuzgó, azután nazarénus és baptista; vagy tömegesen vándorol ki, új hazát keresni; vagy — a vakmerőbb — önző ámitók és izgatók szép szavának hatása alatt erőszakos támadást intéz a fennálló tényleges hatalom és rend ellen; vagy a szerényebbje, tehetetlenségének, ereje kevés voltának érzetében, összedugott kézzel s tátott szájjal várja a sült galambot; és csak igen kevés része az, a ki fölülemelkedvén a mindennapi élet gyarlóságain: híven, lelkiismeretesen betölti emberi, állam polgári, társadalmi, vallási és családi kötelességeit.

Azt hiszem, nem csalódom, midőn az elmondottakra s azokhoz hasonlókra vezetem vissza a socialismus, munkás-mozgalom, nasarénismus, baptismus, vallás iránti közöny, alkoholismus, erkölcsi gyengeség s több e féle társadalmi, állami s egyházi bajaink okát.

És miként lehet ezen segíteni?

Szerintem csakis úgy és nem másképen, a mint elmondtam Békésvármegye közigazgatási bizottságának 1891. évi május havi ülésén, a vármegyénk egy pár községében akkor tájban fellépett munkás-zendülés tárgyalása alkalmával, következőképen: „Első teendő, a netalán felmerülő törvényellenes mozgalmat törvényes és eszélyes szigorral legyőzni; azután pedig minden erővel odahatni, hogy a rendetlenség, igaztalanság és gázság kérlelhetlenül büntetessék és kiirtassék, s éber szemekkel vigyázni, hogy gyanus, vagy nem tisztességes elemek ne üzhessék garázdálkodásukat, a közerkölcsiség megmetyelkezésére s az elégületlenség terjesztésére s csak a becsületes munka legyen az, mi az egyénnek, különösen a vezetőknek, a nép javát munkálni hivatottnak, megélhetést és tisztességet biztosít. Hiszem, hogy ha mindenki igazán viseli szívében a közjót, ha nem a minden ároni pénzszerzés, hanem az önzetlenség, emberbaráti szeretet, a kötelességek lelkiismeretes teljesítése vezetné mindenkinek tetteit: a közboldogság el nem maradna, s nem kellene nagyobb mérvű megtámadtatástól féltünk állami, társadalmi s egyházi becses intézményeinket.“

TANÜGY.

Tanárbeiktató-ünnepély a debreceni ref. főiskolában.

A debreceni főgymnasiumnak magyar-német nyelvi tanszékére f. év május havában megválasztott s esküjét a novemberi egyházkerületi közgyűlés színe előtt már le is tett *Kecskeméthy Lajos* f. hó 3-án székfoglaló értekezés olvasása mellett ünnepélyesen iktattatott be hivatalába. A szép iskolai ünnepély d. e. 9—11 óra között főiskolánk disztermében folyt le, melyet ez alkalommal a tanári kar teljes számban megjelent

tagjai, a fentartó s kormányzó testületek, valamint a testvér tanintézetek képviselői és a tanuló ifjuság tömör sorai egészen megtöltöttek. Az ünnepélyt — a templom-avatásra Szakolyba távozott főtiszt. Kiss Áron püspök úr távollétében, az ő nevében és megbízásából — *Zsigmond Sándor* egyházkerületi főjegyző vezette. Rajta kívül ott láttuk Lengyel Imre egyházmegyei gondnokot, Dóczy Imre középiskolai felügyelőt, Mitrovics Gyula debreceni lelkészt, Fazekas Sándor főreáliskolai igazgatót, Márk Endre kollegiumi és egyh. ker. ügyészt, Szabó Antal ügyvédet stb.

Az ünnepélyt a főiskolai énekkar a „Hymnus“ éneklésével nyitotta meg, melyet a közönség fennállva hallgatott, majd Zsigmond Sándor egyh. kerületi főjegyző jelezte röviden az ünnepély voltaképeni tárgyát s felszólította a beiktatandó tanárt értekezésének megtartására.

A megnyitó és üdvözlő beszédek alább egész terjedelmökben bemutatjuk.

Ezután Kecskeméthy Lajos tanár lépett az emelvényre s megtartá „az újkori német irodalom nagy reformátorának Lessing Gotthold Efraimnak élete, művei s azoknak a német irodalomra gyakorolt nagy hatása“ c. alapos szaktanulmányról s a tárgy iránti meleg vonzalomról tanuskodó terjedelmes értekezését, a mely mindvégig lekötötte a hallgatóság figyelmét és érdeklődését.

Bevezetésül teljes kimerítő életrajzát adta a felolvasó Lessingnek, mely szerint a németek eme bámulatos szellemű férfia 1729. jan. 22-én született Kamenzen evang. lelkészi családból. Gyermekek s serdülő ifju korában otthon, majd a híres fejedelmi iskolában Meissenben tanult, 17 éves korában pedig már a lipcsei egyetemen hallgatott theol. s orvosi előadásokat, ezekre azonban hamarosan reá unván, kedvenc tárgyaival a nyelvészettel, bölcsészettel s a költészettel foglalkozott, különösen pedig a szini költészet iránt érdeklődött. Gyakran járt színházba, szorgalmasan tanulmányozta a régi s újabb színjáték-írókat, közben maga is írt szindarabokat, melyeknél még a szerkezet és jellemzés teljesen idegen s nem egyéb, mint a divatos francia darabok utánzása, írt továbbá dalokat, ódákat, meséket, epigrammokat is, melyek szép tehetségéről tanuskodtak. 1748 jul. Berlinbe megy, s itt kezdi meg tulajdonképi tudományos munkásságát, különböző nyelveket tanul, szívvél-lelékkel a dráma tanulmányozásához fog, s korának több jeles férfiaival megismerkedvén, 1750. 53. 59-ben több színügyi folyóiratot indít meg; kiadja dalait meséit epigrammait s kritikai munkáit „Schriften“ cím alatt; ezeken kívül néhány kisebbszerű vigjátékát, drámáját, köztük a feltűnést keltett „Miss Sara Sampson“ 5 felv.-os polgári szomorújátékát. Emez első drámai kísérleteiből sejteni is alig lehetett ama művészi tökélyt, melyet később elért. 1760-ban Boroszlóba megy, s mint az ottani helytartó titkára részt vesz a világi, katonai életben, de a mellett a komoly tanulmányokról sem feledkezett meg mert ép' ez időtől származik „Minna von Barnhelm“ c. 5 felv.-os remek vigjátéka, az első eredeti német vigjáték, melyet maga Goethe is „fényes mezeornak“ nevezett, s a „Laokoon“ c. aesthetika-kritikai dolgozata, melyről Goethe Herder is nagy elismeréssel nyilatkoztak és a melylyel nemcsak korára, hanem a jelen századra is nagy befolyást gyakorolt. 1768-ban mint a hamburgi színház dramaturgia megindítja „Hamburgische Dramaturgie“ című híres kritikai dolgozatát, mely telve van mély ismeretekről, gondolatgazdagságról, komoly megfigyelésről, szellemes önálló felfogásról tanuskodó elméletekkel s következtetésekkel és a melyben a drámának főleg pedig a tragédiának valódi lényegéről, halaszthatlan

reformjáról, továbbá a francia drámák káros befolyásáról is beszél. 1770-ben a híres Wolfenbütteli könyvtár igazgatója lett, s mint ilyen, több elveszettnek hitt tud. dolgozatokat fedez fel s ad ki, melyek miatt aztán heves theol. vitákba elegyedik. 1772 ben írta az első abszolút értékű német tragédiát „Emilia Galotti“ című 5 felv.-os szomorújátékát, mely az elnyomott s megbecstelenített polgárságnak hatalmas tiltakozása a nagyok, a hatalom és méltóság viselőinek erőszakossága s nemtelen cselekedetei ellenében, három év múlva megindítja „Beitrag zur Geschichte und Literatur“ c. hatalmas dolgozatát. 1776. megnősült, 1778 jan.-ban azonban már özvegyiségre jut. Szinte búskomorságba esik; hogy lelki fájdalmaitól meneküljön, újra irod. s theol. tanulmányokhoz fog, folytatja a harcot a vallási türelmetlenség s orthodoxia hívei ellen s 1779-ben kiadja „Nathan der Weise“ című 5 felv.-os nagybecsű drámái költeményét, mely a humanizmus s szellemszabadság győzelmi éneke, s mely a vallási türelmesség előmozdítására szerfelett jótékony hatással volt. Ugyancz időből származnak több különféle theol. vitairatai, köztük a híres „Anti Goeze“ című polemikus levelei, Utolsó munkája a mély philosophiai tartalmú „Erziehung des Menschengeschlechts“ 1780-ban jelent meg. A nagy író betegségbe esik, mig végre 1781 febr. 15-én Braunschweigban bevégezte életét az aránylag kevés időt élt, de annál többet dolgozott, sokat hányódott, hatalmas szellemű, ritka becsületes jellemű s igazságos férfit. Ennek utána áttért az előadó tanár Lessingnek általános jellemzésére, szép vonásokban mutatta be őt, mint oly ritka embert, kiben a szellem nagysága a jellem magasztosságával a legtökéletesebb mértékben egyesült, s ez állítását magának a költőnek munkáiból vett több nemű idézetekkel támogatta.

Majd áttérvén Lessing költői s prózai munkáinak, főleg drámái, aesthetikai kritikái, polemikus theol. s philosophiai műveinek részletes ismertetésére, jellemzésére, méltatására s azoknak az újkori német irodalomba történt befolyásuknak mérlegelésére, fejtegetésére; úgy költői műveinek, főleg drámáinak, valamint sok oldalú prózai tudományos munkáinak nyelvét, nyelvezetét, alakját, szerkezetét, módszerét s ragyogó stylusát kiemelvén, felmutatta őt, mint az újabb aesth. kritikának Németországban való megalapítóját, a divatos francia drámák káros befolyásának megsemmisítőjét s az önálló német nemzeti drámának halhatatlan érdemeit szerzett megeremtőjét!

Az értekezés elhangzása után a püspök helyettes egyházkerületi főjegyző, aztán pedig Sinka Sándor főgymnasiumi igazgató üdvözölték a beiktatott új tanárt meleg hangon, lendületes tartalmú beszédekben.

A szép ünnepélyt, melynek lefolyása csak újból megerősíthette bennünk a tisztos múlttal bíró hagyományos szokás életrealóságáról táplált véleményünket, a főiskolai énekkar zárta be a „Szózat“ éneklésével, a mi után a közönség emelkedett hangulatban távozott.

Este, a fehér asztal mellett, még egyszer összejöttünk az új kartárs tiszteletére s lelkes tőszokat hallottunk főtiszt. Kiss Áron püspök és mélt. Degenfeld József gróf, egyházkerületi főgondnok urakra, egyházkerületünk s főiskolánk eme fáradhatlan, nagyérdemű főkormányosaira, — a beiktatott tanárra, tanárkarunk egészséges testületi szellemére, tanügyünknek a dicső múlt hagyományaihoz méltó, nemzeti és protestáns szellemű fejlődésére, főiskolánk szellemi, erkölcsi súlyának s áldásos hatásának gyarapodására, a püspököt képviselő egyházkerületi főjegyzőre, Dóczy Imrere, középiskolánk derék felügyelőjére stb. Mi is örömmel üdvö-

zöljük az új tanárt, főiskolánk egykori növendékét és őszintén kívánjuk, hogy nemes becsvágya, híven örködvén a gondjaira bizott nagyfentosságú tanügyi érdekek fölött, válthassa valóra a működéséhez kapcsolt szép reményeket!

Az elhangzott beszédek szövege a következő:

Zsigmond Sándor egyházkerületi főjegyző megnyitó beszéde.

Mélyen tisztelt közönség!
Nagytiszteletű és tekintetes tanárkar!
Nemes tanuló ifjúság!

Emlékezhetnek rá, a kik emlékeznek, hogy két évvel ezelőtt egy tanszék jött üresedésbe főiskolánk gymnasiumában, dr. Varga Bálint tanárnak tőlünk a budapesti főgymnasiumhoz történt megválasztatása és innen lett eltávozása folytán.

E tanszék eddig sem volt betöltetlen, mert hiszen a tantárgyat, melynek tanítása ahoz csatolva volt, tanítani kellett. De nem volt betöltve rendes tanerővel s csak mint ideiglenes és helyettes működött annak vezetésében Kecskeméti Lajos tanár úr.

E tanszék a német—magyar nyelv tanszéke volt. Egyházkerületünk ez év május havában tartott gyűlésén, példáját ritkító szép egyetértéssel ejtette meg a választást. Megválasztotta arra Kecskeméti Lajos eddig ideiglenes, de főiskolánk kötelékében ez idő alatt is érdemeket szerzett okleveles tanárt, ki a meghívást elfogadta, tanári esküjét nov. 3-ik napján tartott egyházkerületi gyűlésünk színe előtt letette s most, ezen főiskola ősi szokásához híven, székfoglaló értekezését fogja megtartani.

Midőn ez alkalommal őt, az ezen ünnepélyen megjelent díszes közönségnek — főtiszt. püspök úr távollétében, s az ő megbízásából — van szerencsém bemutatni, ezennel felhívom s kérem értekezésének megtartására.

Zsigmond Sándor egyházkerületi főjegyző üdvözlő beszéde.

Nagytiszteletű tanár úr!

Meghallgattuk s örömmel hallgattuk végig értekezését, az eszméivel új idők tisztultabb nézeteit hirdető s a német nemzeti költészet terén úttörő költőnek: Lessingnek életéről, költői, bölesészeti, kritikai munkásságáról. Megismertette velünk a nemesen érző embert, a magas szárnyalású költőt, a mély gondolkozású bölesészt, az igazságos kritikust.

Örömmel győződünk meg afelől, hogy lelkesedéstől áthatva foglalkozott tárgyával, mintegy életképet tárva fel előttünk, az emlékében is nagy s magyar szép-irodalmunk fejlődésére sem hatástalan költőnek életét. Ez a lelkesedés, ez a tanulmányozás utáni vágy s buzgóság vezesse tiszt. tanár urat ezután is szép, de sok nehézséggel járó tanári feladatának megoldásában is.

Bármely idegen nyelv tanítása nehézségekkel jár, de a német nyelvnél akadályokat is kell leküzdeni, bizonyos elfogultságot legyőzni, mert e nyelv nekünk magyaroknak, elég helytelenül, még ma sem rokonszenves. Érezzük bár, hogy a művelt nyugattal való szoros összeköttetésünknel fogva szükségünk van e nyelv bírására; érezzük bár, hogy azok a régi jó idők elmúltak, midőn a magyar diák, a latin nyelv birtokában, előnyösen hallgathatta végig a külföld szintén latin nyelven előadó tanárait; érezzük bár, hogy komoly, alapos tudományosságra alig tehetünk szert e nyelv bírása nélkül:

mégis a háttérben háromszázados történelmi multunk olyan, hogy bizonyos chauvinismus mellett a német nyelvet nem szívesen látják sokan középiskoláink kötelező tantárgyai között.

Legyen azért tiszt. tanár úrnak gondja rá, hogy ez elfogultságot leküzdje növendékeiben; lelkesítse, buzdítsa őket, kedveltesse meg velük e nyelv tanulását, meggyőzzen őket afelől, hogy e nyelv bírása mellett megszerezhetik azt a tiszta szellemi műveltséget, mely az embernek a magasabb látkört biztosítja; e nyelv bírása mellett élvezhetik a latin klasszikusok mellé emelkedő Göthét, Schillert, a német Petőfit: Heinét; e nyelv bírása mellett komoly, alapos tudományossághoz juthatnak akár a hittani, akár a bölesészeti, akár a jogi ismeretek körül s e nyelv bírása mellett emelhetik a magyar nemzetnek, e maroknyi rokotalan népnek, a rokon-nemzetek roppant milliói közt is, fölényét, suprematiáját.

Isten jósága adjon ehhez tiszt. tanár úrnak erőt, türelmet s azt a boldogságot, hogy munkálkodása gyümölcsét megláthassa.

Sinka Sándor főgymn. igazgató üdvözlő beszéde.

Tisztelt Tanár úr! Kedves Kartársunk!

Az ókori görög irodalom egyik vonzó iratában, a Xenophon Anabasisában a lacedalmonai Klearchos jellemrajza egy jellemvonást őriz, mely az ókor felfogását és gondolkozását a tanítói hivatásról nem a legörvendetesebb világitásban tárja elénk. Ott ugyanis arról van szó, hogy Klearchost alattvalói, ha a veszély elmúlt, nem ritkán elhagyták, más vezetőhöz csatlakoztak; mert az egész lényében szigorú, sőt nyers vezér nem tudott lenni megnyerő, úgy hogy a katonák hangulata irányában — úgymond az idézett forrás — olyan volt, mint a *fuké tanítójuk iránt*.

Az ókor eme felfogása a tanítói hivatásról bármennyire alkalmasak is más e korból származó adatok rajta szelidíteni, átnyúlik a középkorba is, sőt — mint tudjuk — korunk sem ment tőle s nem ritkán ez az oka, hogy vonzalommal, hajlammal bírók visszariadnak a gondolattól, hogy e pályára lépjenek. Ön, t. tanár úr! ki egy magasztos és legtiszteltebb pályát hagyott el azért, hogy az ifjúság tanítója legyen, nem riadt vissza amaz ókori felfogástól. Mert ön Isten szolgálatában, Krisztus oltáránál forgolódva megtanulta s tudja, hogy a keresztyénség fényesen megcáfolta ama téves felfogást, s hogy Krisztus egész életével és működésével annak merő tagadása. Hiszen ő most is a legökéletesebb tanító mintaképe. Midőn tehát szerencsém van t. kartársamat a főiskolai tanárkarok nevében kartársi szeretettel és bizalommal üdvözölni: óhajtom, hogy új pályáján is Krisztus legyen élő mintaképe. Hassa át önt tudományban és cselekedeteiben az igazságnak az a vágya, mely ő benne olthatatlanul égett; lakozzék önben az a szeretet tanítványai iránt, melylyel ő átkarolta az emberiséget. Fáradozásainak s küzdelmeinek jutalmát találja meg ön tanítványainak ragaszkodásában és szeretetében, kartársainak becsülésében, a tanügyi köröknek és előljáróinak méltányos elismerésében.

Nemes tanuló ifjúság! Fogadjátok bizalommal ujonnan beiktatott tanártársunkat, ki nem ismeretlen ugyan már előttetek, de a ki mégis csak ezután van hivatva tisztét azzal a teljes felelősséggel végezni, melylyel az ifjúság nevelése és tanításában a hazának, egyházunknak, e főiskolának s szüleiteknek tartozik. Hiába a tanítói igyekezet, ha bennetek nincs készséges akarat s engedelmes szív önerőtökből is járnai azon az

úton, melyen a vezető óhajtja. Főleg ne válogassatok az ismeretek, a tudományok közt. Hiszen Ciceróval szólva: Omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum et quasi cognatione inter se continentur. Minden az emberi műveltségre tartozó ismeretek közt közös kapocs van s mindannyian mintegy rokonok egymással.

Fogadják köszönetemet a főtiszt. egyházkerület és a debreceni nemes ref. egyház, mint fentartó testületek nagyérdemű képviselői, valamint igazgató tanácsunk t. tagjai, nemkülönben nt. esperes úr, hogy szíves megjelenésükkel ez ünnepély fényét emelni s főgymnasiumunk iránt jóakarataknak ezzel is újabb jelét adni méltóztattak.

Szíves köszönetet nyilvánítok a hatóságok, hivatalok s a testvérintézetek t. képviselőinek és az egész m. t. közönségnek az ünnepélyünkért való érdeklődésért, melybe főiskolánkat továbbra is tisztelettel ajánlom.

Végezetül ajánlom ez őt intézetet s benne mindnyájunk törekvését a gondviselés kegyes oltalmába. Isten, ki bölcseségének és hatalmának tanujaként ezéféle viszontagságok közt századokon át ez ideig megőrizte: ezután is kegyelmesen meg fogja tartani, ha magasan lobog oltárán az igaz vallásosság lángja; ha béke és igazság lakozik csarnokaiban; ha a faj- és hazaszeretnek lesz, mint eddig is, állandó tanyája; s végül, ha igaz keresztyéni szeretet lengi át, mely mindent áthat, mindent legyőz, mindent egyesít s mindeneket túlél. Ily szellemet köztünk teremteni s fentartani tisztelt kartársak! s szeretett tanítványok! ez közös törekvésünk; szálljon reá a gondviselés segedelme és áldása!

KÖZÉLETÜNK.

Közalap; alamizsnagyűjtés és ez utóbbira nézve néhány szó az Irás, izlés és méltányosság által megvont határvonalokról.

A Tiszántúli egyházkerület minapi közgyűlése az egyházi szervezkedésre segélyért zörgető szerajevói „*protestánsokat*” kérelmekkel elutasítván elvi jelentőségű határozatot hozott. Ugyanis e tárggyal kapcsolatosan történt, hogy *Szél Kálmán* a szalontai traktusnak rendszerint a szeg. fejére ütni tudó és szokott esperese a szerajevói kérvény tárgyalásával egyidejűleg s részben saját álláspontját indokolni kívánva, emlékeztetett bennünket arra, hogy néhány esztendővel ezelőtt, nevezetesen mindjárt a debreceni zsinat után, az ott megalkotott s közben szentesítést is nyert *közalapi* törvények végrehajtása alkalmával, a fizetni, illetve az újabb terhet magokra vállalni sehogy sem akaró presbiteriumokat megnyugtatódók, felsőbb helyről nyert útásításaink értelmében, ezeket azzal az ígérettel csilapítottuk le, hogy *ennek utánna hiveink kapuján, sem templomra, sem semmi más egyházi célokra kéregető alamizsnagyűjtők kopogtatni soha nem fognak, azon az okon, mert a közalap éppen azért állítatik fel s annak felállításához minden egyes református családfő hozzájárulni éppen azért köteles, hogy ezentúl a segélyre szorultak s azt igazán megérdemlők ebből segélyeztessenek s a jó izlés szempontjából is sok kifogás alá eshető házalásoknak egyszer s mindenkorra vége szakítsanak.*

Valának pedig e szavak igazságára s intentiójára nézve ott a közgyűlésen az emberek mindnyájan egy értelemben.

Nekünk pedig úgy rémlett, hogy *Szél Kálmán* — s vele együtt a közgyűlés — tulajdonképpen talán nemis annyira a szegény szerajevói „*protestánsok*” kérelme elől gombolkódzott be, mint inkább egyetemlegesen tiltakozni akartak az ellen a mai napság immár hovatovább mind nagyobb-nagyobb animozitással, de annál kisebb tapintattal s valóságos sport-szerű modorban üzött kápszás ellen, melynek immár se vége, se hossza s a melynek súlya alatt — mint Szász Gerő mondaná — még a kettős teherhez hozzá szokott Issakhár háta is összegörbedne, . . . nemhogy a szegény özvegyasszony olajos korsója végkép esődöt ne mondana . . .

Tagadhatatlanul így állván a dolog, mi a *Szél Kálmán* mementóját nagyon is időszerűnek tartjuk s a kérdéssel foglalkozni akarunk.

Jól tudjuk mi azt, hogy nekünk egymás terhén kölesönösen segítenünk kell. Azt se felejtettük el, hogy az alamizsnáskodást a mi Urunk a Jézus Krisztus *Lukács 11. 41-ben* egyenesen köteletségünké tette. Csakhogy a kölesönös segítség formája ellen kifogásunk van s azt, a mint ma látjuk, helyesnek semmiképpen el nem ismerhetjük. A mi meg azt a hivatolt szentirati helyet illeti, arra mindenekfelett bátrak vagyunk megjegyezni, hogy ott az eredeti görög szövegben „*ἀερόνια*” van, a mi az „*έρου*”-tól származtatva, nem azt jelenti, a minek Károli fordítja = „*nálatok vagynak*”, hanem inkább ezt: „*a lehetőek*” vagy; „*a melyek lehetségesek*”. Ugyhogy mi a magunk részéről a Vulgata fordítását e helyen akceptálván: (= „*Quod superest, date eleemosynam*”) akceptáljuk egyszersmind *Uhlhorn*-nak ehez és az alamizsnáskodáshoz fűzött következő magyarázatát is: „*Adjatok alamizsnát a feleslegről! Amde feleslege csak annak van, a ki többel bír, mint a mennyire szüksége van. És pedig nemcsak a maga számára, hanem azok számára is, a kik az övéi; nem is pusztán a megélhetésre, hanem társadalmi állásához mért megélhetésére. Igen! szabad okosan a jövőre is tekinteni s feleslegről csak akkor lehet szó, ha valakinek többje van, mint a mennyi társadalmi, biztos és állandó existenciájához szükséges*”.*

Csakhogy éppen az a baj, hogy a községről-községre járó alamizsnagyűjtők ezeket az írásmagyarázatilag és a méltányosság szempontjából egyaránt helyes határvonalakat sem nem ismerik, sem pedig (tisztelet a kivételeknek!) nem respektálják.

Mert mi a szokás, mi a gyakorlat? Ez. Elindulnak a *térkép* után. Itt már előre kiválogatják a nagyobb s lehetőleg a vasúthoz közel fekvő egyházakat s nem egyszer megesik, hogy p. o. Nagyváradtól Püspökladányig legfeljebb B.-Ujfaluban szállanak ki s indulnak el házanként a gyűjtésre. És mert majdnem mindnyájan így járnak el, sokszor az ilyen exponált egyházakban a kéregetés heteken át folyik s mint nálunk a minap is megtörtént, egyik csapat a másikat ott nyomja s holnap, meg holnapután újból zaklatják azokat, kik ma és tegnap erszényöket és kamarájokat már megnyitották. Hát igazság ez? S tűrhető tovább, hogy efféle alamizsnagyűjtések így és minden tapintat, minden körültekintés nélkül szabadon engedélyeztessenek!?

Megígértük, hogy hiveinket a jövőben zaklatni nem engedjük! A valóság pedig az, hogy az alamizsnagyűjtők igazában csak azóta szaporodtak meg. Még a 70-es évek végén és a 80-asok elején egészen újdonságszámba ment, ha egy-egy felvidéki tót atyafi hozzánk könyvecskéjével bekopogtatott; a ref. papok közül pedig csak

* Die christliche Liebeshätigkeit 325. lap.

Szalay, a becskerekeli lelkész, indult ilyen célból vándorútra s a sikert ő is egyedül annak köszönheti, hogy a mód hiveink előtt szokatlan volt s addigéle rajta kívül a mi népünk ilyen útban legfelebb csak a miseri szerzeteseket láthatta. Nos? hát ezek a miseriek az utóbbi években elmaradtak, de annál nagyobb rajokban jönnek hitsorsosaink . . . mintha csak a presbiteriumok előtt tett ünnepélyes ígérteinket desaválni akarnák s azon volnának, hogy bennünket megszégyenítsenek.

Tapasztalatból mondhatjuk, hogy ennek így nem jó vége lesz. Szó sincs róla, vannak, — hála Istennek elegenden vannak — kik feleslegökből a nemes célra p. o. 10 liter búzát adhatnak és szívesen is adnak. De ha az erkölcsi prést tovább csavarjuk, s egyetlenegy télen 20—30-szor fordulunk hozzájuk s jobb gondolkozású hiveink talán szeméremből, talán azért, hogy annál hamarabb megszabaduljanak, de *már nem szívesen*, az áldozatot mindannyiszor meghozzák: akkor már az ilyen adománynak mindig bizonyos fokú erőszak a szülője s éppen azért erkölcsi becsese nincs s többször a család szükségletét vonja maga után. Arról szólni sem akarunk, hogy — a mint széltére beszélnek — újabb időben már egyes jobb módú egyházak is ezt a módját választották ki a boldogulásnak. Legyen nekik — ha csakugyan vannak ilyenek — az ő lelkök szerint. Hanem az már csakugyan türethetetlen, hogy van példa rá, miszerint a kéregetési engedélyt bizonyos kialakított összegért egyes vállalkozóknak (zsidóknak) hasznonbrak, illetőleg nyereségre kiadják s ezeknek az árendásoknak fizetett emberei járnak aztán faluról falura, városról városra az x. és y. egyházak nevében s az ezen egyházak számára kiállított miniszteri engedélyekkel. Bizonynyal mondjuk, hogy nem a levegőből beszélünk. Szégyeljük leírni is . . . de . . . van rá okunk ezt is nyilvánosságra hozni . . .!

És ha mindez így nem volna is, mégis csak különös dolog az, ha éppen korunkban, mikor az ügynevezett szegény-ügy *korszerű* rendezése — Istennek legyen hála — nálunk is hova-tovább mindinkább előtérbe lép; mikor azt látjuk, hogy minden valamirevaló város, sőt község is munkában van, tervez, alkot, tanácskozik, hogy a házankénti koldulást megszüntesse s szegényeinek tisztességes és emberi ellátásáról más valahogy gondoskodjék; mikor társadalmilag is oly sokfelől vagyunk igénybe véve; mikor az újabb időben fellendült belmissiói mozgalmak különben is minden egyházban elég gyakran rázogatták perselyeiket s mikor tagadhatatlanul bizonyos, hogy a domestikai adó kivételénél legerősebb érveink csakugyan az volt, hogy ennekutánna efféle sturmolásoknak hiveink kitéve sohatöbbé nem lesznek: hogy mondjuk, az efféle idejüket múlt kápsálások nagyobb mérvet eppen ekkor öltének, az mégis csak megfoghatatlan. Helvétiaiban azt láttuk, hogy a kéregetés a legnyomorultabbaknak is csak az országos vásárok alkalmával és kivételesen van megengedve. Ott már ennyire van a világ. A supplikációkat mi is beszüntettük; pedig azoknak fogyatkozásaiktól eltekintve, sok erkölcsi hasznok is volt. S most ennek az igazságtalan s nem is valami estetikusan adózási rendszernek nem tudnók végét szakasztani? Alig hiszszük.

Egyébiránt itt már a megoldás módzatai következnének. Ebbe pedig belebocsátkozni sem jogunk, sem időnk, zem hivatásunk nincs. Mi jelenleg csak az eszmét akartuk felvetni. Gondolkozzanak rajta, a kiket illet. A szegények segélyezése elől elzárkozni nem akarunk, de a most divatos rendszerrel elégedettek nem lehetünk,

mert ez a rendszer igazságtalan, lealázó s alkalmas arra, hogy vele visszaéljenek. Addig pedig mig az eszmeérésre jutna, jó lesz, ha az efféle gyűjtési engedélyek kiadatásánál országszerte nagyobb óvatossággal járunk el.

* *

Az egyházpolitikai törvények hatása.

Jekelfalussy József, a kir. központi statisztikai hivatal igazgatója dec. 5-én érdekes fölvilágosítást tartott az Akadémián az *egyházpolitikai törvények hatásáról*, közérkölesi, felekezeti és nemzeti szempontból mérlegelvén a nevezetes törvények hatását, Reánk, reformátusokra e felolvasás valóban elszomorító s hogy hiveink indifferentismusát, vagy talán a lelki gondozás hiányát vagy más egyebet (pl. egyh. adó) keressünk-e az egyh. politikai törvények romboló hatásában, nem tudjuk. Csak azt látjuk, hogy tennünk kell valamit, mert iam proximus ardet Uealegon. Intő jelül a következőkben ismertetjük a felolvasást:

A polgári házasság intézményének behozatala előtt az *elválás* következtében fölbontott házasságok száma a jelen évtized elején folytonos emelkedéssel évenként 1088 és 1413 között váltakozott. 1895. évben szeptember hó végeig, vagyis csupán az első kilenc hónapban 1145 elválás volt, aránylagosan egész évre számítva tehát az elválások száma már 1526-ra emelkedett. Ezzel szemben az egységes polgári házasság életbelépte óta a polgári bíróságoknál megszüntetett házasságok száma következőleg alakult: 1895. évi október—december hónapokban volt 186, 1896. évben 387 s 1897-ben 673. Ez adatok szerint tehát a polgári házassági jogról szóló törvény értelmében indított házassági perek alapján történt válások száma félakkora sincs, mint a mennyi válás által fölbontott házasság a polgári házasság behozatala előtt volt.

A mi a *felekezeten kívül való állást* illeti, azt lehetett volna hinni az előjelekből, hogy százezrek, vagy legalább is számos tízezernek fognak jelentkezni a felekezetükből való kilépésre. S az eredmény az, hogy 1896-ban 3990-en, 1897-ben 4935-en, mindössze tehát 8925-en léptek ki felekezetükből s ezek közül is már több mint százan újból beléptek előbbi felekezetükbe, vagy valamely más, a törvény által befogadott hitfelekezet kötelekébe. Azonban a kilépések csak a legkritkább esetben történtek a vallás iránti közömbösségből, sőt a legtöbb esetben inkább túlhajtott vallási meggyőződésre, vallási rajongásra vezethetők vissza, a mennyiben a kilépettek legnagyobb része a *nazarénus* és a *baptista* szektákhoz csatlakozik. A két esztendő eredményét együttvéve a reformátusokra az összes kilépettek 38%-a, a görög keletiekre 23, a római katolikusokra 22 és a ágostaiakra 16% esik. A zsidók a felekezeten kívülieket alig említésre méltó csekély számmal szaporítják, így például 1896-ban 28-an, 1897-ben pedig 8-an lettek közülök felekezetnélküliekké s még ezek is csekély kivétellel ugyanez évek folyamán újból visszaléptek az izraelita vallás kötelekébe.

A mi a házasságok egyházi kötését illeti, a tisztán ugyanama vallásuak között kötött házasságoknál, a hol vallásbeli akadályok az egyházi házasság megkötését rendszerint nem gátolják, az egyházi házasságok 1897-ben a polgári házasságoknak a római katolikusoknál 98.9, az unitáriusoknál 98.6, a reformátusoknál 98.2, a görög katolikusoknál 97.4, az ágostaiaknál 93.5 és görögkeletieknek 90.0%-át tették. A legmagyarabb egyházakban a házasságoknak legnagyobb — több mint 98

— százaléka köttetik meg egyháziilag is, ellenben az egyházi házasságkötések aránya ott a legkisebb a hol a magyarság alig-alig van képviselve, a görögkeleti egyház kebelében.

Legkevésbé volt kedvező az egyházi házasságoknak a polgári házasságokhoz való aránya a zsidóknál a kiknél ez adatok szerint a házasulóknak 65·1%-a kötött csak egyházi házasságot. Ez adatokból azonban szintén nem volna helyes a zsidóknál a vallásosságnak hanyatlására következtetni, mert a kedvezőtlen arányszámot részben mindenesetre a rendezetlen állapotban levő egyházi anyakönyvezés magyarázza meg. A zsidóknál az állami anyakönyvek behozatala óta a születéseknek is csak mintegy 55%-a vezetetik be az egyházi anyakönyvekbe.

A vegyes házasságoknál, az ágostaiaknál és reformátusoknál, a vegyes házasságoknak is 98%-a részben egyházi áldásban a római katolikusoknál ellenben az arány alig haladja meg az 55%-ot.

Keresztvén-zsidó házasságoknál 1895. utolsó negyedében 270, 1896-ban 533 köttetett, a mely számokban természetesen rég főnálló tényleges viszonyok törvényesítése is foglaltatik, az 1897. évi keresztvén-zsidó házasságok száma — 354 — már körülbelül normalisnak tekinthető. A 2 és ¼ év alatt összesen kötött 1157 keresztvén-zsidó házasságból 285 esetben, tehát az összes vegyes házasságoknak közel egy negyedében, csupán az 1897-ben kötött házasságokat tekintve pedig 123 esetben, vagyis a házasságoknak több mint egy harmadában jött létre megegyezés a gyermekek vallására nézve s e megegyezések közül az egész időszak alatt 246 szólott a keresztvén 39 az izraelita fél, csupán az 1897. évben 111 megegyezés a keresztvén és 12 megegyezés a zsidó fél vallásának javára.

Ugyancsak a keresztvén vallás térfoglalásáról tesznek tanúságot a zsidóság körében a keresztvén vallásra való áttérések is, a melyeknek száma az egyházpolitikai törvények meghozatala óta emelkedőben van. 1896-ban 220, 1897-ben 261 volt az áttértek száma, a kiknek túlnyomó része a római katolikus, kisebb része a református és az ágostai egyház kebelébe lépett be, a többi keresztvén felekezetek csak szórványosan szerepelnek. A valamely keresztvén felekezetről az izraelita vallásra történt áttérések száma 1896-ban 123, 1897-ben pedig 83 volt, ezeknek legnagyobb része azonban nem volt valóságos áttérés, mivel oly esetekből állott, a midőn eredetileg az izraelita valláshoz tartozott s e vallásról még az egyházpolitikai törvények meghozatala előtt valamelyik keresztvén felekezetre áttért egyének, a zsidó vallásra újból visszatértek. A vegyes házasságok összes száma Magyarországon és Fiumében 1896-ban 14.362, 1897-ben 14.461 volt. Szabályszerű megegyezés jött létre a házasulók között a házasság megkötése előtt a gyermekek vallására nézve 1896-ban 2158, 1897-ben pedig 2808 esetben, vagyis az összes vegyes házasságoknak 15·0, illetőleg 19·4%-ában. Az összes megegyezések közül 1896-ban 68·3, 1897-ben 63·4% szólott a római katolikus vallás javára, holott a római katolikus fél az ilyen házasságok között csak mintegy 44%-kal volt képviselve.

Az egyes felekezeteknek nyereség- és veszteségszámlája, az egyházpolitikai törvények életbeléptetése óta, a nyereséget (+)-al, a veszteséget (—)-sal jelölve a következő:

a római katolikusoknál . . . (+)	2323
a görög . . . (+)	4
a görög-keletiekénél . . . (—)	207

az ágostaiaknál . . . . . (—)	782
a reformátusoknál . . . . . (—)	1098
az unitáriusoknál . . . . . (—)	34
az izraelitáknál . . . . . (—)	207
az egyéb vallásúaknál . . . . . (+)	2
az ismeretlen vallásúaknál . . . . . (—)	1

A vegyes házasságoknál a gyermekeknek vallására vonatkozó megegyezésekből nyeresége és pedig számottevő nyeresége tehát csak a római kath. egyháznak van, legnagyobb vesztesége pedig a két protestáns egyháznak.

Az áttérések mérlege pedig következőleg alakult:

a róm. katolikusoknál . . . (+)	1565
a görög . . . . . (+)	2230
a „ keletiekénél . . . . . (—)	2658
az ágostaiaknál . . . . . (—)	733
a reformátusoknál . . . . . (—)	444
az unitáriusoknál . . . . . (+)	338
az izraelitáknál . . . . . (—)	275
az egyéb vallásúaknál . . . . . (—)	23

Az adatgyűjtés kiterjedt arra a nemzeti tekintetben fontos szempontokra is, hogy mily nyelven mondják a szentbeszédeket, éneket és vecsernyeket. Az eredmény a következő: Az unitárius egyházban egyetlen lelkészség sincs, a hol az egyházi élet nyelve nem volna kizárólag a magyar. A reformátusoknál már számos kétnyelvű lelkészség is van, nagyobbára magyar fő és egyéb mellékesen használt nyelvvél; feltűnő azonban, hogy eme köztudat szerint teljesen magyar egyházban több tiszta német (Bács-Bodrogvármegyében 4, Tolnában 3 és Temesben 1) és 1 tiszta tót egyház is (Ungvármegyében) működik, a melyeknél a magyar nyelv még mellékesen sincsen behozva. — A többi felekezeteknél az egyházak körében a magyar nyelv még mindig nem foglalja el azt a helyet, a melyt az nemcsak állami jellegénél fogva, de egyszerűen a népességből ráeső számbeli aránynál fogva is megilleti. A római katolikus egyházban kerek számban 150 oly plébánia van, a melyekben valamely más főnemzetiség mellett 100-nál, 200-nál, 300-nál, 500-nál, sőt 1000 léleknel is többre rug a magyarság, a nélkül, hogy e plébániákban a magyar nyelv legalább, mint második nyelv, mellékesen volna alkalmazásban. Ugyaníly lelkészségek szórványosan az ágostai egyházban is találhatók. A görög katolikus és görög keleti egyházakban, a melyeknél a szertartási nyelv a nemzetiséggel összefüggésben van s a mely egyházak életében a magyarság ügye még rosszabbul áll, némi javulást is csak a magyar szertartási nyelv behozatalától és a magyar püspökség föllállításától lehetne remélni.

Aránylag legrosszabbul áll azonban a magyar nyelv használata az izraelita hitközségek egyházi életében. Különösen elszomorító az adatok az ortodoxoknál, a kiknek a hitszónokokat tartó 260 hitközsége közül csak nyolcban volt a hitszónoklatok nyelve magyar, ellenben 109 hitközségben tiszta német, a többiben héber vagy vegyes nyelvvél.

A szakolyi ref. egyház ünnepe.

Magasztos ünnepélyt ült f. hó 4-én a f.-szabolcsi egyházmegyéhez tartozó szakolyi ev. ref. gyülekezet. E napon avattatott fel ugyanis a nevezett egyház egészen újból épült temploma. Az, mire a gyülekezet jobbjai már régen törekednek, hogy romladozásnak indult s ma már kicsinynek is bizonyult, némely régészek szerint még a 13 vagy 14-ik században épült templomuk helyett

egy újat építsenek az örökkévaló Istennek dicsőségére, e napon nyert teljes egészében megvalósulást,

A templom, torony ugyan már néhány héttel ezelőtt bevégeztetett, a belső felszerelés is, a hívek szinte lázas buzgóságánál fogva készen állott: csak még az ünneplés actus hiányzott. Elérkezett ez is.

Az a lélekben örök ifju, a haza és egyház eszményeiért, igazaiért ifju hívvel lelkesedni tudó agg ember, az ősz Áron, a mi püspökünk, nem nézve a téli idő viszontagságait, nem a hosszú út kellemetlenségeit: e napra határozta más elodázhatlan teendői miatt az ünnepély megtartását. És eljött és közzénk jött! Eljött, hogy az ifjakban a lelkesedés szent tüzeit magasabb lángokra lobbantsa; eljött, hogy a korosabbak pislogó mécsének új olajat adjon; eljött, hogy tanítson, hogy intsen, mint a megtestesült köteleesség intő példája; eljött, hogy vigasztaljon, gyógyítson és megáldjon;

De nem leszek, vagy legalább nem akarok rossz krónikás lenni. Kezdjük a kezdetnél.

E hó 3-án metropolisunkból Debrecenből kocsin indult útnak a mi szeretett püspökünk ngs. Ujfalussy Béla úrnak, leendő főjegyzőnknek fogatán Mihálydiba, az ő vendégszerető udvarházába. Már a déli órákban oda érkezett. A fogadtatás egyszerű, de szívből jövő mozzanatát nem részletezem. Másnap reggel 9 órakor Mihálydiból ugyancsak kocsin indult el a püspök a majdnem egy órányira fekvő Szakolyba, követvén fogatát a Mihálydiban hozzá csatlakozottak. Ugy félúton fogadták püspök urat a szakolyiak. Bandériumtól követve, fenyő ágakból készített diadalkapukon át, a harangok hívogató szava között vonult be a főtiszteletű úr az ünnepi díszöltött kicsiny faluba.

Mindenütt öröm, mindenütt őszinte lelkesedés. A paplak ajtajánál hangzott el az első üdvözlő szózat, a gyülekezett Józsuéjának Bakos Pálnak ajakáról.

Kevés pihenő után kezdetét vette az istentisztelet a zsúfolásig megtelt boltivezetes, szép kis templomban. Ott láttuk vármegyénk több előkelőségét. Ott voltak szeretett főgondnokunk Ngs. Genesy Albert, Mezőssy Béla orsz. képviselő urak, Ujhelyi Tamás, ifj. Gál Elek, Nagy József, Nagy Károly más világi urak, hivatalnokok és az elűkelő nők diszes koszorúja. Reporter nem vagyok, a felsorolást magamra nem vállalom. Lehetünk bent vagy nyolcszázán. Több már nem fért be. Jólesik itt mindjárt felemlítenem, hogy volt ott minden vallásfeikezetbeli. Különösen szép számmal voltak izraelita polgártársaink, kik a templom felépítéséhez is jelentékeny anyagi áldozattal járultak.

A gyülekezeti felálló ének, majd a 233. dicséret 1. 3. verseinek elzengése után főtiszt. püspök úr ment fel az igen csinos szószékbe, imádkozott szívből, lélekből, fölemelvén szívünket, lelkünket a magasságban lakozó Istenhez. Ezután egyházmegyénk érdemes főjegyzője: nt. Nagymáté Albert úr mondott egyházi beszédet Jel. 21, 3. alapján, fejtegetvén szép bibliai nyelven, hogy miért Isten hajléka a templom, hogy leszünk mi az ő népévé? Majd az egyház buzgó, ritka tevékenységű lelkésze, a mi kedves Pali bátyánk olvasta fel az egyház és építkezés történetét. Ez utóbbiból, midőn egyfelől az egyház tagjainak élő hitét láttuk megtestesülni, másfelől örömmel konstatálhatjuk, hogy a Kr. lelke, szelleme épít még ott is, hova azt direkt nem hintik el, ha az olyan szívekben él, mint Bakos Pál szíve. Mert azoknak a különböző vallásfeikezetekhez tartozó egyéneknek közreműködése, az anyagiakban való jelentékeny támogatása: kétségtelenül első sorban az ő érdeme. De itt mégis különösen meg kell említenem, mint buzdító,

lelkésítő példát, özv. Szentmiklóssy Lászlóné szül. Nagy Judit önnagyságát, ki a szakolyi ref. templom építési költségeire *kétezer forintot* adományozott. Ez dicséretét önmagában hordja. Áldja meg érte a jó Isten! Adtak mások is, ki többet, ki kevesebbet. Szerettük volna legalább úgy hozzávetőleg az építkezési összeget megtudni, de mert nem hallottuk, erről én sem adhatok számot. Annyi bizonyos, hogy az egyház tagjai ennek költségét nem igen fogják megérezni.

E felolvasás után úrvacsora-osztás következett. Kettős cél éretett el. Hálát adtunk egyrészt az újbóli áldásáért, másfelől az ünnepély e nélkül hiányos is lett volna. *Márton Gyula*, mihálydii lelkész mondott szép beszédet, tapintatosan egyesítvén a kettős célt; majd *Biró János*, anarcsi lelkészszel kiosztották az úrvacsorát jóformán mindnyájunknak, kik a templomban valánk. Egy-két ember ment ki csupán. Az utóimádságot, megáldást utóbbi lelkész úr végezte. Azután *Csapó Péter* téglási lelkész keresztelt két kis gyermeket. Végül nt. *Görömbei Péter* esperes úr zárta be a lélekemelő szép ünnepélyt gyönyörű beszéddel és imádsággal. Bizony, ekkor már két óra felé járt az idő, de azért senki sem türelmetlenkedett. Ott volt mindenki az utolsó hang elhangzásáig.

Ebédre a helybeli lelkész vendégszerető házában gyülekezünk. Mintegy 140-en ültünk asztalhoz. Ez ebéd előállítását is egyesek buzgósága eszközölte. Az egyház alig járult valamivel hozzá. Az első felköszöntőt ngs. Ujfalussy Béla úr mondotta, éltetvén főtiszt. püspök urat. Bár egészében ide írhatnánk e beszédet! Szébbnél-szebb gondolatok, mely kálvinista érzület. valódi hit és buzgóság, mint megannyi drágakövek ékesítették e beszédet. Püspökünknek — úgy mond — fényes palotát nem adhatunk, de az ő palotája mégis fényes, mert egy millió magyar szíve az. Kincset, gazdaságot sem adhatunk, de azért mégis gazdag ő, mert egy millió ember szeretetét bírja. Most az agg pásztor emelkedett fel. Sokat letörölt rólam — úgy mond — az idő. Leporlott az élet zománca, de bensőm még ép. Ép abban a szeretet. Ez az én erőm, ez hozott ide is . . . Oh éltesse őt e szeretet még tovább is. Ne hattyudala legyen e functio, mint mondá, csak égyike azon functioknak, melyeket még végezni fog. Ezt ugyan nem mondtuk el, de éreztük mindnyájan. S hogy itt elmondhatom: lelkemnek jól esik. Szép felköszöntőket mondtak Mezőssy Béla, esperes úr. Beszétek mások is, mint ez már ilyenkor lenni szokott. És mi gazdagabbak lettünk, épültünk, erősödünk.

Este tombolával egybekötött táncvigalom tartott. S a jövedelem circa 300 frt. Ez ma sokat jelent. Ez is hinni, remélni tanít mert a lélek ereje az anyagot is lelki gyümölcsessé változtatja át!

— ó — r.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

65. A kabai ev. reform. egyház vázlatos története.

(Folytatás.)

A község levéltárában meglevő *specimenek*-ből bemutatunk az illető tanító nevével is ellátva levő következőket, melyek a közelebbi debreceni tanszerkiállításra is ki voltak állítva:

Specimen Rhetorum Novitiorum Kabaiensium.

1-o. Ex Tomo 11-i Libri *Utmutatás* 10 capita explicita tenent.

- 2-o. Ex Antiquitatibus Romanis ea, quae maxime necessaria sunt pro Auctoribus classicis intelligendis.
- 3-o. Ex Hassio nobiliora Capita.
- 4-o. Duas ex Terentii Comoediis Andriam et Eunuchum.
- 5-o. Tres ex Libris J. Caesaris de Bello Gallico scriptis.
- 6-o. Ex Speculo Hungariae Tria secula latine verterunt.
- 7-o. In Periodis et Chriis de facillioribus Thematibus componendis exercitati sunt.
- 8-o. Ex Geographia Hungariam, Hispaniam, Galliam.
- 9-o. Ex Arithmetica Regulam Auream et Fractionem purum.
- 10-o. In scribendo et canendo exercitati sunt omnes promiscue.

Specimen Syntaxistarum.

- 1-o. Ex Religione eadem, quae Rhetores.
- 2-o. Regulas syntaxeos.
- 3-o. Vocabularium Cellarii.
- 4-o. Ex Libro Cornelii Nepotis XIV Imperatores
- 5-o. Ex Fabulis Phedri Librum primum.
- 6-o. Ex Speculo Hungariae eadem, quae Rhetores.
- 7-o. In stilo exercitium habuerunt.
- 8-o. Ex Geographia eadem quae Rhetores.
- 9-o. Ex Arithmetica quatuor generales species et Regulam Auream.
- 10-o. In scribendo exercitati sunt.

Specimen Grammatistarum.

- 1-o. Ex Religione a Capite 10 ad finem et Tractatum de diveris Religionibus.
- 2-o. Regulas Grammaticas et Nobiliores syntaxios in expositione traditas tenent.
- 3-o. Ex colloquiis Langii 10 Decurias Hungarice vertunt, quarum maximam partem mentoriter recitare possunt.
- 4-o. Ex speculo Hungariae aliquam partem latine vertere tentarunt.
- 5-o. In stilo, et in transferendi; ex tempore sententiis Hungaricis in Latinum exercitati sunt.
- 6-o. Ex Geographia Hungariam et Hispaniam.
- 7-o. Ex Arithmetica quatuor generales species.
- 8-o. In Orthographia exercitati sunt.
- 9-o. Vocabularium Cellarii.

Specimen Conjugistarum.

- 1-o. Ex Religione eadem, quae Grammatistae.
- 2-o. Ex Libro Cellarii magnam partem.
- 3-o. Formationem temporum secundam Tabellam unam cum Terminationibus conjugationum omnis generis.
- 4-o. Tirocinium Paradigmaticum.
- 5-o. Comparationis et Pronomina.
- 6-o. Ex Arithmetica Tres generales speciis.
- 7-o. In Hungariae legendo exercitati sunt dubus festalibus.
- 8-o. In scribendo exercitati sunt.

Specimen Declinistarum.

- 1-o. Ex Religione eadem, quae Grammatistae.
- 2-o. Quaedam ex Cellarii Vocabulario.
- 3-o. Declinationum Terminationes.
- 4-o. Pronomina et Comparationes.
- 5-o. Praepositiones Acusativum et Ablativum regentes.
- 6-o. In Lectione Hungarica exercitati sunt.
- 7-o. Ex Arithmetica eadem quae Conjugistae.
- 8-o. In scribendo pariter habuerunt exercitium.

Rectore Scholae
Stephano Belényesi.

A Kabai Ref. Oskola 3-ik classisában Tanuló Fiu Gyermekek: ez Folyó 1809-dik Esztendőnek edj részében Gyakoroltattak e következőkben

- 1-ör. A vallásnak 1-ső Részében.
- 2-or. Sz. Dávidnak a 6-dik énekelni szokott soltáraiban.
- 3-or. Az Oskolai Könyörgésekben.
- 4-er. A Tíz = X Parantsolatokban.
- 5-ör. Az Irásban két heti Gyakorlásoknak nyilvánvaló példáját mutathatja ki ki.
- 7-er. Az összeadásban is az nagyobbak és a számbeli olvasásban.
- 8-or. Az eleinn edj néhány Zsoltárt, edj néhány pedig Abétzt olvas.

Általam Ns. Bodony József
által Praecep.

A Kabai Déli Leányok Oskolájában tanuló Leányok Specimene. *September 25-dik napjára 1809.*

Első Rendbeliek.

A Vallást, a Heidelbergai Kátechismus utmutatása szerint, az LIII Kérdéstől a LXXXVI-ig rövid világozással edgyütt tanulták.

A Hübner szerint való Ujj Test. Sz. Historiákat, a XXV-től végig, leginkább a magok stilusokkal tanulták.

A Sz. Dávid 'Soltárait a LXXX-ig a nevezetesebb verseivel tudják.

Az Oskolai Könyörgéseket tudják.

Magyar Ország rövid leírását versekbe tudják s *Map-páját* is ismerik.

A Számvetés 4 első Simplex és Composita Részeit tanulták.

Az Irásba mennyire gyakoroltattak, Irásaik megmutatták. Az énekelteni szokott Dicséreteknek és 'Soltároknak Nótáit tanulták.

A Biblia olvasásába minden nap gyakoroltattak.

Második Rendbeliek.

A Keresztyén Vallásra való Utmutatásnak 2-ik és 3-ik Részeit, a hozzá tartozó Sz. Históriaikkal edgyütt tanulták.

Sz. Dávid LXXX első 'Soltárait az első Verseivel tanulták.

Az Oskolai Könyörgéseket tudják.

A Számvetés 2 első Simplex Részeit próbálták.

Az Irásba mire mentek, Irásaikból megtetezik.

Az Olvasásba mindennap szorgalmasan gyakoroltattak.

Harmadik Rendbeliek.

Az Abécések, a kik az Olvasásba, Könyörgések tanulásába, Római és Arábiai számok ismeretébe és kimondásába s a Valláson is a 2-ik Rendbeliekkel edjütt oktattattak.

Györkey István mk.

L. Pr.

Az eddigiek szerint a kor színvonalán álló tanügy az 1868. évi népoktatási törvény mértékéhez mérve már sok tennivalót kívánt. A tanulók létszámának nagysága és a tanítók csekély száma mind érezhetőbbé vált. Azonban ez ügyben az esperesi úton közölt ama tanfelügyelői kívánságnak, hogy egy harmadik leányiskola építtessék, a megkeresés idején, 1871 dec. 26-án csak egyszerű ígéret által tétetik elég. A harmadik leányiskola 1876. évben épült fel. Ekkor történt a növendékeknek a három iskolában megosztása ekként: az 1-ső osztály magában, másik iskolában a 2. és 3-ik osztály, a harmadikban a 4., 5. és 6-ik osztály.

Dávidházy János,

ev. ref. lelkész.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az Erzsébet királyné ösztöndíj-alapítványra** újabb adakozók: Somogyi Pál 20 korona, Kertész János 10, Otrókoesi Végh János 5, Hódy Béla 4, Kató László 4, Stiber János 4 kor., a jákóhodosi egyház 2 kor. 40 fill. Varga Ferenc 10 kor. Irsay Miklós 2, Killer Viktor 1, Nagy Imre 1, Tóth István 10, ifj. Csanak József 10, Rochlicz Arthur 2, Roncsik Lajos 5, Körner Adolf 5, Máthé Miklós 2, Kondor Kálmán 2, Ábrahám László 5, Bészler Károly 5, Tóby Elek 4, Harsányi István 10, Szabó Kálmán 5, Király Gyula 5, Oláh Károly 5, Hajdu Gyula 5, Aczél Géza 22, h.-nánási ref. egyház 10, Fodor Gáborné 2, özv. Takács Lászlóné 40, Benkő Lajos 2, özv. Nagy Sándorné 12, Lenthe Balászné 4, Szikszay Józsefné 2 korona, a szatmári szolgabírói hivatal gyűjtése 35 korona 38 fillér. Az általunk idáig nyugtatott összeg **3407 korona 68 fillér + 272 kor. 78 fillér. = 3680 korona 46 fillér.** A kegyes adományok **Márk Endre** kolleg. és egyházkerületi ügyész úr címére (*Debrecen ref. főiskola*) küldendők.

— **Apró hírek.** *A szent-péterségi ev. ref. gyülekeset* november hó 20-án ntszt. Szele György és tek. Fráter Barnabás egyházmegyei választási kiküldöttek vezetésével: **Tóth Ede nagy-rábéi s.-lelkész**t választotta szavazattöbbséggel lelkészeül. — **A debreceni tanári kör** vasárnap, 11-én, Nyiregyházán, a főgymnasium dísztermében tartja havi gyűlését, mely alkalommal dr. Vietórisz József a polgári iskola reformjáról, dr. Horvay Róbert debreceni tanár a qualificationalis törvény revíziójáról, Moravszky Ferenc pedig a művészeti nevelésről fognak felolvasni.

— **A tiszántúli ev. ref. tanáregyesület** központi bizottsága e hó 3-án gyűlést tartott, melyen véglegesen megállapította az alapszabályok módosítására vonatkozó javaslatát, valamint azon tervezetet is, mely a tankönyvek kiadása körüli eljárást szabályozza s melyet lapunk jövő számában közölni fogunk. Mindezen javaslatok kinyomtatva a meghívóval együtt már szétküldettek a tagokhoz, hogy ilymódon kinek-kinek módjában legyen azokat átnézni és a közgyűlésen leendő tárgyalás alkalmával esetleges észrevételeit megtenni. Különösen fontos a tankönyvek kiadására vonatkozó szabályjavaslat, amit legfőképen ajánlunk az érdekeltek figyelmébe. Ugyanezen gyűlésre adta be jelentését a pénztárvizsgáló bizottság is, mindent rendben találván. A közgyűlésre jelentkezések határidejéül a bizottság **e hó 18-kát** tűzte ki s egyszersmind a meghívón tudatta a tagokkal, hogy a kedvezményes vasúti jegyek már megérkeztek. Egyébként az augusztusi elhalasztott közgyűlési programmon semmi változás sem történt. A gyűlés, mint már megírtuk, újra **Kisújszállásra**, e hó 29. és 30-ik napjára tűzetett ki.

— **50 éves lelkészi jubileum.** Örömmünnepet ültek az ev. ref. egyház hívei s a város összes lakossága f. év nov. 17-én **Makón** azon alkalomból, hogy az érdekekben, s köztiszteltben meg öszült egyik ref. lelkipásztor, egyházmegyei tanácsbíró **nt. Szöllősi Antal** úr lelkészi szolgálatának 50-ik évét betöltötte. A békésbányai egyházmegye több egyháza is küldöttéleg vett részt a szép ünnepélyen. A makói ev. ref. egyház ez alkalomból, szeretett papja iránti hálájának elismeréséül „**Szöllősi jubiléris alap**“ címmel egy **tizezer koronás** alapítványt tett, kimondván azt, hogy ez összeg évről-évre a kamatok hozzá csatolása, gyűjtés és adakozások

által addig növeltessek míg annak kamataiból a makói ref. egyház hívek összes egyházi adója fedezhető nem lesz. Ez alap növeléséhez már eddig is többen — közöttük az öreg jubiléris lelkész — nagyobb összegekkel járultak. Az ünnepély napján Csanádmegye törvényhatósága, Makó város, a különböző hitfelekezettek, más hatóságok és testületek küldöttéleg tisztelegtek 74 éves öreg tudós lelkipásztor előtt, kérve Istentől reá minden áldást. Az ünnepséget a Korona szállóban tartott 200 terítékű banquet zárta be.

— **Halálozás.** A legmélyebb részvétellel olvastuk az alábbi gyászjelentést: „Alólirottak fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy a legjobb férj, az emlékében is áldott nevelőapja **Sükössi Sükösd Imre** nagykúmadarasi ev. ref. rektortanító hosszas és nehéz szenvedés után, december hó 4-én d. u. 3 órakor 79 éves korában jobblétre szenderült. Drága halottunk hült tetemei dec. hó 6 án d. e. 10 órakor az ev. ref. egyház szertartása szerint a kúmadarasi déli temetőben tétettek örök nyugalomra. Miről a boldogült barátait, ismerőit és tisztelőit fájó szívvel értesítjük. Özv. Sükösd Imréné Radácsy Lujza. Gaál Karolina s férje Hoffmann Dávid ev. ref. lelkész.“ A megboldogült nemes jellemű, áldott jószívű s örök-vidám kedélyű, szeretetre méltó ember s alapos képzettségű, hivatott tanító volt, ki felszázadot meghaladó buzgó működése alatt az ifju nemzedékek egész sorozatával érezte szép lelkének jótékony, nevelő hatását. S a tisztos aggastyán nevét és emléket, kít gyülekezetének áldása kísért ki sirjához, mi is kegyelettel jegyezzük föl anyaszentegyházunk kidölt, becsületes munkásai közé.

Szerkesztői üzenet.

S. I. **Nagyvárad.** Miért ne lenne?

TARTALOM-JEGYZÉK: Ügyeink, bajainkról s azok orvos-lási módjáról. Dr. Hajnal István. — T a n ü g y: Tanárbeiktató ünnepély a debreceni ref. főiskolában. — K ö z é l e t ü n k: Közalap: alamizsnagyűjtés és ez utóbbira nézve néhány szó az Irás, izlés és méltányosság által megvont határovoalakról. * — Az egyházipolitikai törvények hatása. — A szakolyi ref. egyház ünnepe. — ó — r. — A d a t o k a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 65. A kabai ev. reform. egyház vázlatos története. Dávidházy János. — K ü l ö n f é l é k. — Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társak: **Eröss Lajos** és **Bartha Béla dr.**

Pályázat segédlelkészi állásra.

Oldalam mellé segédlelkészt keresek.

Javadalmazása:

1. Kosztra, mosásra részemről háromszáz frt.
  2. Fűtés, világítás, takarítás, s egy egészen külön álló csinos szoba a lelkészlak udvarán szintén általam adatik.
  3. Kétszáz frt az egyház pénztárából.
- Kötelessége a lelkészi minden teendőkből való segédkezés, melyben mindenkor baráti támogatásomra számíthat.

Az állás azonnal elfoglalható.

Füzes-Gyarmaton (Békésmegye), 1898. dec. 5.

Szilágyi Márton,
ev. ref. lelkész.

Pályázati hirdetés.

A debreceni egyházmegyében levő Nagy-Rábéra egy, a lelkési teendők minden ágában jártas, s azokat önállóan végezni képes ev. ref. segédlelkész kerestetik. Fizetése 200 forint és teljes ellátás. Állását lehetőleg azonnal, vagy legkésőbb új évkor el kell foglalnia.

Nagy-Rábé, 1898. dec. 2.

Tóth Ede,
ev. ref. segédlelkész.

Pályásat segédlelkésszi állásra.

A jövő évtől kezdve segédlelkészre lévén szükségem, felkérem a vállalkozni hajlandókat, hogy a feltételek megállapítása végett velem érintkezésbe lépni sziveskedjenek.

Hód-Mező-Vásárhelyt, 1898. dec. 7.

Pap Imre, reform. lelkész.

Pályázati hirdetés orgonista-kántorságra.

A *mezőtúri* ev. ref. egyház az újvárosi orgonista-kántorságra pályázatot hirdet. Évi fizetés: 400 frt készpénz, évnegyedenként előre fizetve az egyház pénztárából, lakás természetben és a tiszántúli egyházkerület által megállapított temetési stóla.

Kötelessége az újvárosi templomban az isteni-tiszteleteket végezni, az újvárosi halottakat ev.

ref. egyházunk szertartása szerint temetni. Lélekszám 4—5000 közt van.

Pályázati határidő *folyó hó 20-dika*, a mikorra a tanítóképző-intézet elvégzését igazoló, esetleg szolgálati bizonyítványok, valamint a hadkötelezettségre vonatkozó okmányok alulírt lelkészhez beküldendők.

A megválasztott orgonista-kántor állomását 1899 január 15-ig tartozik elfoglalni, s két év múlva birtokába lép a Nagy József-féle alapítványi földnek, melynek évi hasznóbére jelenleg 167 frt s mely összeg azon esetben 400 frt évi fizetéséből leszámíttatik.

Kelt Mező-Turon, 1898. dec. 7.

Turonyi Lajos,
h. lelkész-elnök.

Pályásat segédlelkésszi állásra.

Segédem rendes lelkészszé megválasztván, helye lehető rövid idő alatt betöltendő.

Javadalmazás:

1. Teljes ellátás mosatással.

2. Havi 15 frt.

3. Az egész stóla s az anyakönyvi kiadványok díja.

Levélbeli megkeresések hozzám intézendők. Kiskereki (u. p. Székelyhid), 1898. dec. 6.

Bartha András,
ev. ref. lelkész.

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ajánlja dúsán berendezett

férfi-, fiu- és gyermek-ruha üzletét,

mely egy félszázad előtt lett alapítva és hála Istennek, a legjobb hírnévnek örvend.

Arám határosok, olcsók.

Minden egyes ruhadarab saját műhelyemben, személyes felügyeletem alatt, legizlésebben készült el s így a legkényesebb igényeket is kielégíthetem.

Kérem a nt. lelkész, tanár és tanító urakat b. bizalmukkal úgy, mint eddig szerencsétlenül.

Czégemre kérek vigyázni!